

Suhai Pál

HANGKÉP-VERSEK

Jóllehet a versek ritmusképletük és verssorokban-versszakokban megnyilvánuló tipográfiai megjelenésük okán óhatatlanul rendelkeznek képi és zenei vonatkozásokkal, ezek évszázadok hagyományos formáiba rendeződve többnyire háttérben maradnak, s élnek a maguk különös, többé-kevésbé konvencionális, bár egyáltalán nem lebecsülhető életét. Lehetséges azonban e formáknak a hagyományos sémák keretei közül való kiszabadítása, a vers egyéb elemeivel külön szólamként való szembeállítására révén pedig egy sajátosan polifonikus versforma létrehozása is. Hangkép-verseknek nevezem őket – ezekben az egyedi forma külön reflexió tárgya lehet. Csupán példaként említem Christian Morgenstern nevezetes versét – itt Szabó Lőrinc fordításában (!). Ezt követően a sajátjaim közül idézek néhányat.

Hal éji éneke

```

-
U U
- - -
U U U U
- - -
U U U U
- - -
U U U U
- - -
U U
-

```

Szabó Lőrinc fordítása

Hal-versek

ó
zene
ingyen szól
vizi zene
halkórus
ütemezi
átúsznak
fülelmen e
hal-versek
futamai
halpénzért
zene
ó

*

ó
vizes
évszak jön
vizes a fű
hajszála
vizes a fa
mit számít
ha a csuka
vígán van
eleve a
hal szája
vizes
ó

Kétfarkú vers

Itt egy mese,
szép kis mese,
jó kis mese,
nem hiányzik
semmije se.

Feje is van,
keze is van,
lába is van,
minden por-
cikája megvan.

Rajzolj egy kört,
ahogy szokás,
néhány vonás
(szeme, füle,
orra, szája),
kész is a fej,
már óvodás.

Rajzolj aztán
két egyenest,
ne harciast,
inkább kezest,
jó tenyerest,
amint éppen
papírra fest.

De ezután
jöjjön máris,
lépjen a láb:
ne tétovázz,
kettőt készíts:
mindkét lába
menjen mindjárt
iskolába.

Hogyha új lap
következik,
a mesédet
fejezd be itt:
„itt a vége,
fuss el véle”,
a vers farká-
hoz érkezik.

Ám ez kettőt
csavarodik:
egyik balra
kunkorodik,
hajlik jobbra
a második.

Egyik farka	De a másik
illedelmes:	engedetlen:
önmagától	türelmetlen
kullog-ballag	éles penge,
mindig hátul:	kivont szablya,
ez a farka	ha az ellen
(csak ilyet fess)	orvul, hátul-
engedelmes.	ról támadna.

Perpetuum mobile

*Az örökmozgót feltalálni
kevés az ész, a gögös elme.
Egész ember kívántatik,
aki benyit a végtelenbe:
az örökmozgót feltalálni.*

*Egy mozdulat, egy rossz mosoly,
mint lemezen az elakadt tű,
szédült forgásra kényszerít.
Az örökmozgó nem vonyít,
mint lemezen az elakadt tű.*

*Egymást hiába szapuljátok,
közös a bűn, amelyben áztok,
megátalkodott szeretők.
Ebből már nem tudtok kimászni,
megátalkodott szeretők.*

*Elég, hogy vagytok: odavagytok,
s egymásért vagy egymás miatt,
lassan kioltanak a wattok,
míg égi fényetek csurog,
míg égi fényetek csurog.*

Lúgozhat tél, akár a nyár,
esőzhet rátok már akármi:
a szén, a kalcium nyomán
ti régen megindultatok
az örökmozgót feltalálni.

Az örökmozgót feltalálni.

Variációk

Szólóhangra

1. Útjára indítom
2. a pénzt,
3. hogy megszerezsem önmagam.

4. Hogy megszerezze önmagát,
5. útjára indítom
6. a pénzt.

7. A pénzt,
8. hogy megszerezsem én,
9. utamra indítom magam.

10. Útjára indítom magam,
11. a pénzt
12. hogy megszerezsem én.

13. Hogy megszerezze önmagát,
14. utamra ő indít,
15. a pénz.

16. A pénz,
17. hogy megszerezsem én,
18. utamra indít engemet.

19. Útjára indítom,
20. és ő szerez meg, engemet
21. a pénz.

Kánonban

1. Útjára indítom,
 4. hogy megszerezze önmagát:
 7. a pénzt.
 10. Útjára indítom magam,
 13. hogy megszerezze önmagát
 16. a pénz.
 19. Útjára indítom,
2. a pénzt
 5. útjára indítom,
 8. hogy megszerezzem én
 11. a pénzt.
 14. Utamra ő indít,
 17. hogy megszerezzem én,
 20. és ő szerez meg engemet,
3. hogy megszerezzem önmagam:
 6. a pénzt.
 9. Utamra indítom magam,
 12. hogy megszerezzem én.
 15. A pénz:
 18. utamra indít engemet
 21. a pénz.

Öreg hölgy, vénülő pasas

Nézd, hogy dagad, (A) elég pár év vagy évtized (B)
s lepattan róla mind a gomb, a dús (C) formákba vad (A)
csontja hamar bedöf, (D) már legföljebb vizet (B)
zavar, ki lány (E) korában szép volt és fiús (C)
(günandria!) (F) – hogyha e csábító csapat, (A)
sok félénk őzsuta, (F) vadász előtt (D)

vonul, figyeld, azért csupán, hogy egyiket (B)
ez lője meg, ezért fut mindahány, (E)
de mondd, mit ér a vénülő pasas borús (C)
kedélye, hogyha rátör még az ostoba (F)
szeszély: lőjön csak szánandó vadat?– (A)
nem férfi az: hiába volt az androgünia. (F)

Részvétlevel

Szegény Ági halálára

Gellért Oszkár versét olvasom Németh László „meghatóan szép” részvétleveléről, melyet a szülők „sűrűn hulló könnyeiken át” csak nehezen tudtak kislabizálni. A költő előzékenysége folytán a fiú, a kiváló rendező érdemeit nyugtázó levél is előttem áll, mintegy igazolásként: „Törekvéseim legigazabb megértője, legjobb darabomnak szinte társszerzője volt”. S mindez a versben is, szó szerint, de már harmadik személyben. A vers írója egy szinkrontolmács szerepében, megrendülten, de minden „dísz és gipszfigura nélkül” fordítja az együttérzés forró hangjait. Mintha gémberedett ujjait csupán az olvasó kedvéért melengetné. S hogy érthetővé tegye az Elveszített betegsége, a „Szent, drága Téboly” miatti állandó szorongását is, földidéz egy jelenetet, különös módon a levélíró életéből: „két vagy három nap alatt ötven-szer / próbálta egyre visszanyomni az / egészségesből kibúvó örületet, / az örületet, aki olyan közös / mindannyiunkban, mint... mint amilyen / különbözőek vagyunk mi magunk”. Nem folytatom. A homályból ennyi is elég. (A zavarból, amelyet egy ábrándos fikció: a „vers a versben” nyughatatlan törekvése kelt.) Ismeretlen lakásba jutottunk, idegen világba, szokatlan díszletek közé. A sötétben ráadásul minduntalan nekiütődünk egy-egy bútordarabnak is. (A zseblámpa imbolygó fénye egyszerre csak néhány részletet képes megvilágítani.) Tapogatózhat az olvasó. Mintha önnön labirintusában kellene (itt is) bolyongania. Vannak persze támpontjai, lehet kiúti. Világos, hogy léteznek szülők (és gyermekek), valaki meghalt, van részvét, írnak még részvétlevelet, sőt verset is. A költőt is ismerem, de mi köze a halálesethez? A fiú az ő fia. De kié a vers? (Az apáé? A „szinkrontolmácsé”? A kettő egy személy? Egy személy és két szerep?) És így tovább. Miféle örületet kellett naponta „visszanyomnia” a levélírónak (s a költőnek is, ezek szerint)? És mi köze az örületnek a fiú halálához? Csak nem öngyilkos lett szegény? Szegény apa! Egyszerre szakadt rá minden bánata (tulajdon vére által)! „Meg fogsz gyógyulni! Érzed már? Felelj! // S minden hiába.” Nincsen tovább. Halottak nem felelnek. Hallgat a vers is. Mászt én sem tehetek. Nem írja tovább a részvétlevelet a kommentátor a gyászolóknak s a gyászoló helyett.

Sestina a női szépről

*Jöjj, inséges, félcédulás öreg,
S hozd a szépség vak, kóbor dalosát...**
(William Butler Yeats)

Ó, adj erőt, Uram, hogy ezt a szépet (A)
még mondjam el s ha elhagy is, kibírjam: (B)
négy patkó csattogása és mögöttem (C)
a Bródy Sándor utca s lassan egy ló, (D)
akár gyerekkoromban, úgy közelget – (E)
s körömcipők, amint így visszaneztek. (F)

Egymás mögött a két lány s visszaneztek, (F)
de semmi mást nem látok, mint a szépet (A)
időtlen ritmusukban (csak kibírjam), (B)
sietve úgy lép, úgy jön most mögöttem (C)
a négy láb egy ütemre, mintha egy ló (D)
s mint női kentaur, már úgy közelget. (E)

Két lány, szép hosszú combú s bár közelget, (E)
el is hagy rég s ha rájuk visszaneztek, (F)
jövő időben látom már a szépet, (A)
vonulnak, elvonulnak, csak kibírjam (B)
némán a némaságuk, míg mögöttem (C)
párban, egyszerre lépnek s lassan egy ló. (D)

Körömcipőt ha hallok, mindig egy ló (D)
szegődik már nyomomba, ő közelget, (E)
nevéen ha szólítom, ha visszaneztek, (F)
gyönyört idézek én föl és a szépet: (A)
szőrén, nyergében ülni s hogy kibírjam: (B)
előttem járjon inkább, mint mögöttem. (C)

Előzni most is ő fog, bár mögöttem (C)
visszhangzik még a lépte, ő, e vadló, (D)
négy lábú, két sörényes, úgy közelget, (E)
mellettem úgy iramlík, hogyha nézek, (F)
hátát, farát mutatja már, de szépet (A)
ki lát, ha nem tűnőben s hogy kibírjam. (B)

Ó, adj erőt, Uram még, hogy kibírjam (B)
emléik rezzelését, mert mögöttem, (C)
ha léptet már az utcán lassan egy ló, (D)

* Tótfalusi István fordítása

lányok jöttét kopogva ő közelget, (E)
 a múlás, bár előre s hátra nézek (F)
 kutatni még, keresni már a szépet. (A)

Most már szemembe szépet, (A) hogy kibírjam (B)
 s azért is, mert mögöttem (C) lassan egy ló (D)
 lányok nyomán közelget, (E) visszanezek. (F)

Vargabetű

*Szondi György
 témájára*

Vargabetű,
 ím, a kezdet,
 kerülőút,
 rég megkezdett.

Meg se kezdett,
 el se hagytam,
 rendületlen
 fut alattam.

Ez a vers is
 így jön elő,
 kerülővel
 a kerülő.

Vargabetű,
 ím, a kezdet,
 kerülőút

Minden sora
 úgy jön szembe,
 kerülővel
 jut eszembe.

minden lépés.
 Kerülője
 határszemle,
 szóvetés, ha

Akármilyen
 keserves, de
 ez az út visz
 be a versbe.

nem szócséplés

Akárhogy is
 vessen belé,
 présből buggyan
 elő a lé.

Hogyha derű,
 bárminemű,
 présből az is,
 bármi nedű.

Azért bugyog
 nappal-éjjel,
 igyad vérért
 egészséggel!